

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ У МЕДИЧНІЙ СФЕРІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Шапіро В. С.

*к.ю.н., ст. викладач кафедри АГПФЕБ юридичного факультету
Сумського державного університету*

Кожна людина має право на здорові умови життя, але напевно ще жодному не вдавалось уникнути звернень до лікарень, аптек, та інших організацій медичної сфери. Метою даної статті є дослідження захисту від недобросовісної конкуренції у медичній сфері в Україні та інших країнах та розроблення наукових рекомендацій щодо вдосконалення українського законодавства щодо врегулювання відносин щодо здійснення господарювання в медичній сфері.

Медична сфера давно стала сферою господарювання, а її учасники – суб'єктами господарювання. Конституцією України визначено, а саме ч. 1 ст. 42 Конституції України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Це право базується на свободі підприємницької діяльності, тобто на реальній можливості здійснення особою на власний розсуд і ризик господарської діяльності, не забороненої законом, з метою одержання прибутку [1]. Тому, всі установи та організацій, які діють на основі приватної власності та займаються наданням медичних послуг та продажем, виробництвом медичних товарів і є суб'єктами підприємницької діяльності, на яких розповсюджується дія національного законодавства про господарську діяльність, підприємництво, захист від недобросовісної конкуренції.

У той же час, Основним Законом України встановлено, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом (ч. 2 ст. 42) [1].

Звісно, законодавством України дозволено здійснення господарської діяльності на конкурентних основах. Так, Законом України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року № 2210-III надано визначення економічної конкуренції (конкуренції), за яким – це змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [2].

Різними науковцями були надані визначення такого поняття як «конкуренція», «економічна конкуренція». Наприклад, Г. Л. Азоева та М. І. Книш, під конкуренцією розуміють суперництво на будь-якому поприщі між окремими юридичними чи фізичними особами, зацікавленими в досягненні однієї і тієї ж мети [3, с. 15]. На думку, О. В. Пожуєва конкуренція – економічне змагання виробників однакових видів продукції на ринку за залученням більшої кількості покупців та одержування максимального доходу в короткостроковому або довгостроковому періодах [4, с. 233].

Загальне поняття недобросовісної конкуренції міститься в Паризькій конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Відповідно до п. 2 ст. 10 Конвенції «актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах» [5, с. 142].

Досліджуючи види недобросовісної конкуренції, які допускаються в медичній сфері, слід визначити, що вони відрізняються від загальної системи, пов'язано це з особливою сферою господарювання. До них слід віднести рекламу, що вводить в оману та порівняльну рекламу, дискредитацію суб'єкта господарювання.

Одним з прикладів порушень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в медичній сфері є порівняльна реклама. Прикладом такої реклами може виступати реклама лікарського засобу, в якій зазначено, що препарат не містить конкретних шкідливих речовин, які, як виявляється, і так не використовуються та заборонені на ринку лікарських засобів. Така реклама створює хибне враження споживачів, що препарат менш шкідливий за інші лікарські засоби, та надає рекламодавцю неправомірні переваги у конкуренції [6]. Також найбільш поширеним видом недобросовісних дій, які вчинялися з метою досягнення неправомірних переваг у конкуренції, було поширення інформації, що вводить в оману. Цей вид порушення становив у 2014 р. 90% загальної кількості порушень у вигляді недобросовісної конкуренції суб'єктів господарювання [7].

У постанові Вищого господарського суду України від 13 липня 2010 року № 11/240-НМ досить влучно розкрито конкурентну шкідливість оманливої цінової реклами: «опублікування інформації про найнижчі ціни на лікарські засоби стимулює зацікавленість (попит) споживачів до суб'єкта господарювання, який поширює таку інформацію, що, в свою чергу, надає неправомірні переваги на ринку та ставить його в більш вигідне становище серед інших суб'єктів господарювання, які діють на тому ж самому ринку» [8].

Також, частим є випадки досягнення неправомірних переваг у конкуренції. Наприклад, це може бути така собі «змова лікаря та виробника ліків». За такої «змови» дистриб'ютори лікарських засобів просто підкуповують лікарі для того, щоб останні рекомендували пацієнтам саме їхнього виробництва засоби, що певним чином усуває інших виробників конкурентоспроможності.

Проблема в тому, що в Україні велика конкуренція на медичному ринку, а тому сприятливе середовище для розвитку корупції в медицині. Висновок для пацієнтів не втішний, бо за такої великої конкуренції і низьких зарплат ситуація не зміниться.

За вчинення дій, які належать до недобросовісної конкуренції для правопорушників настає юридична відповідальність, способи та методи, якої визначені чинним законодавством.

Основним у контексті досліджуваної проблеми є Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», згідно до якого вчинення дій, визначених Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність, передбачену Законом [2].

Також, Кримінальним кодексом України передбачена відповідальність за дії, що відносяться до недобросовісної конкуренції. Кримінальна відповідальність передбачена за злочини, що порушують вимоги законодавства про збереження комерційної таємниці. Згідно зі ст. 231 Кримінального кодексу України умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності [9].

Зауважимо, що в Україні до 2011 року функції контролю за дотриманням законодавства України про рекламу здійснював Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, але його повноваження перейшли з

прийняттям Указу Президента України «Про Положення про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів» від 13 квітня 2011 року № 465/2011 Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів здійснює у межах своєї компетенції контроль за додержанням законодавства про рекламу [10]. Але для ефективнішої роботи щодо недопущення недобросовісної конкуренції в медичній сфері необхідним є створення спеціального підрозділу з розгляду та недопущенню недобросовісної конкуренції у медичній сфері шляхом контролю за рекламою.

В умовах розвитку глобалізації та прагнення України до інтеграції в європейські економічні структури питання захисту від недобросовісної конкуренції та конкурентної політики в цілому набуває нового змісту. На рівні держави методи захисту від недобросовісної конкуренції можуть застосовуватись відповідними державними органами, наприклад, контрольно-наглядовим органом, яким є Антимонопольний комітет України. Одним із методів захисту від недобросовісної конкуренції є здійснення підприємством антимонопольної діяльності, тобто діяльності окремих суб'єктів господарювання (юридичних та фізичних осіб), яка спрямована на створення та підтримку конкурентного середовища, зокрема, конкурентних відносин, на певному товарному ринку через протидію неконкурентній діяльності монопольних утворень. Ступінь використання підприємством методів захисту залежить не тільки від внутрішнього середовища компанії, але також і від зовнішнього середовища, оскільки захист від недобросовісної конкуренції хоч здійснюється в середині підприємства, але результати його використання проявляються у зовнішньому середовищі, зокрема, до контрагентів підприємства.

Хоча на сьогодні Міністерством охорони здоров'я України і створило громадську групу для проведення моніторингу даної сфери та розгляду скарг та апеляцій щодо визначення статусу лікарського засобу як такого, рекламування якого заборонено, проте ефективність її не досягнута та потребує удосконалення. Наприклад, необхідність створення відповідних веб-сайтів для можливості простеження здійснення заходів проти недобросовісної конкуренції у сфері медицини.

Серед охарактеризованих чинників впливу на проблему вибору методів захисту від недобросовісної конкуренції найважливішими є: недоліки в управлінській системі; налагодження стабільних ділових стосунків з партнерами; наявність добросовісних конкурентних відносин на ринку; поінформованість суб'єктів господарювання про права щодо захисту від проявів недобросовісної конкуренції [11, с. 213].

Ефективним способом боротьби з недобросовісною конкуренцією є застосування до правопорушників відповідних санкцій. В Україні лише застосовуються кримінально-правові санкції за вчинення дій, які передбачені ст. 231 Кримінального кодексу України. Положень щодо зловживання у сфері конкуренції шляхом оманливої, порівняльної реклами немає. Така прогалина часто використовується суб'єктами господарювання, які надають послуги у сфері медицини.

Необхідним є також вдосконалення роботи системи органів захисту інтересів суб'єктів господарювання, що передбачає: покращення матеріально-технічного та кадрового забезпечення, викорінення корупційних проявів, вдосконалення координації діяльності між даними органами в процесі боротьби з недобросовісною конкуренцією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р., № 2210-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
3. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г. Л. Азоев. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с.
4. Пожуєв О.В. Конкуренція та конкурентна політика підприємства під впливом державного контролю / О. В. Пожуєв // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2010. – №43. – С. 233–246.
5. Панченко М. Добросовісність розумність справедливість правові засади цивільного права України // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 12. – С.147–149.
6. Дорошук Д. У чому найчастіше проявляється «недобросовісна конкуренція» і як з нею боротися? Досвід 2012 – тенденції 2013 [Електронний ресурс] / Д. Дорошук, Л. Санжаровська-Гурлач. – Режим доступу: <http://www.legalalliance.com.ua/ukr/press/2068/>.
7. Чим займався АМКУ у 2014 р.: результати дослідження фармринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/329198>.
8. Постанова Вищого господарського суду України від 04.10.2011 №16/17-681-2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/H018608.html.
9. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р., № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
10. Про Положення про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів: Указ Президент України від 13.04.2011 № 465/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 12. – Ст. 631.
11. Михальчишин Н. Л. Доступність методів від недобросовісної конкуренції суб'єктів господарювання / Н. Л. Михальчишин // Видавництво Національний університет «Львівська політехніка». – 2011. – № 4. – С. 210–216.